www.kurdistannet.org
9-9-02 23:44:27

بۆچی وڵاته عەرەبییەکان دژی لیێدانی عیراقن؟

ستران عەبدوڵڵا
stranabdullah@maktoob.com

هەواڵ وراگەیاندنی ئەوەی پایتەختە عەرەبییەکان دژی لیێدانی عیراقن، هەواڵ وراگەیاندنی راست ودروستن وبۆ بەکاربردنی ناوخۆیی نییە.بە تێگەیشتنی بەندە ئەم پایتەختانە بەراستیانە کە دەڵێن دژی لیێدانی بەغدان وبەراستیشیانە کە کەوتونەتە جموجۆڵێکی سیاسی بەرفراوان بۆ کۆمەککردنی حکومەتی عیراق لە رووبەرووبوونەوەی ئەگەرەکانی روخان.ئەم هەموو بزاوتە سیاسییەی حکومەتەکانی عەرەب، دەنگ هەڵبرینی جادەی عەرەبی ورەوەندی بەرفراوانی روناکبیرانی عەرەب هەڵوێستێکی بێغەلوغەشەو بۆ خۆڵکردنە چاوی خەڵکی عیراق وبۆ پاراستنی پرەستیجی سیاسی نییە.بێگومان ئەمەش لەبەر خۆشەویستی عیراق وحکومەتەکەی نییە.بۆ ئەوە نییە بەغدا سوپاسی پایتەختە هامسێکانی دوورونزیکی خۆی بکات سەبارەت بەوەی بە ئاشکرا دژی لیێدانی ئەون، بەڵکو لەبەر ئەوەیە ئەو پایتەختانە هەر بەراستی لە دەرکەوتەکانی شەری تازە دەترسن.

جاران پایتەختە عەرەبییەکان بۆ قەناعەت پێهێنانی جادەی هەڵچووی عەرەبی، یان روونتر بڵێم بۆ خەڵەتاندنی ئەو جادەیە چەند گێمێکی دیکە لەگەڵ پرسی گۆران و وەرگۆران دەرۆیشتن ولە بنەوەش خواخوایان بوو بەزوویی ئەجەلی بەغدا بێت وکۆتایی بەم فەسڵە لە شانۆکە بێت.

گلەییەك کە ئەم پایتەختانە جاران لە واشنتۆنیان دەکرد ئەوە بوو کە هەر باسی گۆران لەعیراق دەکاو بەکردەوەش هیچ دیار نییە، یان کردەوەیەکی کە دەکرێ، وەك ئەوەی رێوی بیابان لە ساڵی ١٩٩٨دا، ئیرادەیەکی یەکلایی کەرەوەی لە پشتەوە نییە وزیاتر لە تەمبێکردن و گوێراکێشان دەچێ تا ئەوەی زرمەی لێ هەڵسێنرێ.لەبەر ئەوە عەرەبەکان بە شێوازێکی دیبلوماسی وناراستەوخۆش بوایە ئەو نیگەرانییەیان لە واشنتۆن دەگەیاند کە ئەوان ناتوانن بەشداری لە نانەوەی تەپوتوزێك بکەن کە هیچ ئاسەوارێکی روخان لە دوای خۆی بەجێناهێڵێ وبگرە حکومەتی ئێستای عیراقیان لەدژ گاڵدەدات.هەتا پێش (١١)ی سێپتەمبەر ئەم پایتاختانە بە ئاواتی ئەوەوە بوون واشنتۆن لە لیێدانی عیراق جیدی بێت تا ئەوانیش هاوکاری بکەن و بەو هاوکارییەیان ترسێکی تری خۆشیان برەوێننەوە کە دەربارەی شێوەی ئەلتەرناتیفی حوکمرانی وئاسۆی حوکمڕانیە لەعیراقدا.هەمیشە پایتەختە عەرەبییەکان رولگێرانی خۆیانیان لە پرۆسەی گۆرانکاری لە پرسی عیراقدا بە یەکێك لە زامنە سەرەکییەکانی سنووردار کردنی قەوارەی ئەو گورانکارییانە داناوە بەئومێدی ئەوەی ئەم سنووردار کردنە جڵەوی ئایندەی عیراق بگرێ ونەهێڵێ سیستمی حوکمرانی دوای روخان سیستەمێکی وا پێشکەوتوو دیموکرات بێت کە بەغدا بکاتە نموونەیەکی جوان وئیجابی دوای ئەوەی چەند دەیەیەکە نموونەیەکی دزێوی حوکمڕانی ئەوتۆیە کەدواکەوتووترین سیستمی حوکمڕانی رۆژهەلاتی ناوەڕاستیش پێی خۆش نییە لەگەڵ ویدا بەراورد بکرێت.

هەڵبەت ئەوەی جاران لەگەڵ جاران چوو، تارمایی (١١)سێپتەمبەر چوون قەدەرێکی سیاسی باڵی بەسەر تێکرای رەوش ودەرکەوتەکاندا کێشاوە و ماوەیەکی زۆرتری دەوێت تا ئەمریکا ولەگەڵیشیدا دونیا لەبن سایەی ئەو تارماییە دێنە دەرێ ودۆخەکە، وەکو زەمانی رابرد ، لەناو رێرەوێکی شێنەیی تردا هەڵدەسورێ.

لەبن سێبەری ئەو تارماییەدا پایتەختە عەرەبییەکان ئەدگاری تەڵخی گۆرانی دراماتیکی دەبینن بۆیە نایانەوێ لەم دەموساتە دژوارەدا فایلی عیراق بهێنرێتەوە سەر مێزی مامەڵەوسەودا کردن.

عەرەبەکان دەزانن پرسی ئەمجارەی لیێدانی عیراق تەنها وەبیر کەوتنەوەیەکی دەوریی ئیدارەی ئەمریکا نییە، بەڵکو ئەم پرسە لەژێر کاریگەری دەرکەوتەکانی (١١)ی سێپتەمبەردایە وفایلی عیراقیش هەمیشە بایی ئەوەندە توخمی ناجۆری تێدایە کە بۆ تێکەڵکردن لەگەڵ فایلەکانی تردا ، ئەمجارەیان فایلی تیرۆر، بشێ ودەست بدات.

بەشێکی نیگەرانی پایتەختە عەرەبییەکان لە هێنانە کایەی باسو خواسی لیێدانی عیراق لەم هەلومەرجەدا دەگەرێتەوە بۆ:

یەکەم: هۆکارە دێرینەکانی مایەی نیگەرانی ئەمریکاو کۆمەڵی نیو دەوڵەتین لە فایلی عیراق (واتا شەری کۆنە قینە).

لەو فایلەدا چەند خاڵێکی بەدوی یەکدا هاتوو هەن کە هی ئەوەن لە هەمموو ئانوساتێکدا یەخەی بەغدای پێ بگیرێت:

أ-عیراق ولاتێکی بەدوخراپە، تۆمارەکەی پرە لە شەری خۆکوژی دژی ئێرانی دراوسێ وداگیرکردنی کویت وشەری بەردەوامی لەگەڵ کوردەکان وتێکرای کۆمەڵی نێو دەوڵەتی.

ب – عیراق چەکی کۆمەڵ کوژ بەرهەم دەهێنێ وبریارەکانی نەتەوەیەکگرتووەکان جێبەجێ ناکات.کاتێکیش لەژێر گوشاردا مل بۆ جێبەجێکردنیان دەنێ پاشقوڵ لەبریارەکان وئەوانە دەگرێ کە دەچن بۆ چاودێریکردن.

ج- عیراق بەم رەوشەی ئێستایەوە رێگرە لەبەردەم پرۆسەی گۆرانێکی خوازراو لە ناوچەکە ومانەوەی هەڕەشەکانی بیانوویەکی بەردەوامی بارگرژی ونائارامی سیاسیین.

د- داخوازی گۆران خواستێکی عیراقیشە سەبارەت بەوەی چ ئۆپۆسزیۆن وچ خەڵکی عیراق بەشێوازی جۆراوجۆر لەمێژە ئارەزووی گۆرانی سیاسییان نیشانداوە.

دووەم: هۆکارە تازەکانی نیگەرانی ئەمریکا وهاوپەیمانەکانی لە عیراق بۆ ئەو پەیوەندییانەی لە نێوان تۆری (القاعدە)وتۆرەکانی تیرۆر لە لایەك و حکومەتی عیراق لەلایەکی ترەوە دەرکەوتوون وسەرەتاتکێیانە.ئەمریکا ئاگاداری دا کە زانیارییەکی زۆری لەبەردەستدایە نیشانی دەدا رژێمی توندرۆوتوندوتیژی عیراق دەستە خوشکی باندەکانی تیرۆرە لە جیهان وجێ پەنجەی بەسەر تاوانەکانی ئەوانەوە دیارە.

ئەم هۆکارە نوێیانە لەپاڵ هۆکارە دێرینەکان باعیسی بەرزبوونەوەی کێرڤی بەرەنگاربوونەوەی نێوان واشنتۆن وعیراقن.

سێیەم: نارۆشنی بەرنامەی ئەمریکا لە لێدانی عیراق ودیاری نەبوونی سنوورەکانی گۆرانکاری لەعیراق ودیاری نەبوونی سنوورەکانی جەنگی دژە تیرۆرو ئەوەی کەداخۆ جەنگەکە دوای عیراق بەرۆکی کێیتر دەگرێتەوە؟

بەڵام نیگەرانی هەرەگەورەی عەرەب لەوەوە سەرچاوە دەگرێ کە بۆچی واشنتۆن وەکو جاران تەجاوبێك لەگەڵ نیگەرانی ودوودڵییەکەی ئەواندا ناکات.ئێستا پایتەختە عەرەبییەکان لە رێی میدیای رەسمی خۆیانەوە ئەم نیگەرانییە دەردەخەن: بۆچی ئەمریکا لەم هەلومەرجەدا، کە هێشتا تۆڵەی خۆی لە بن لادن وگروپەکەی نەکردۆتەوە، پۆلینی تەوەری شەڕ دەکا وئاراستەی چالاکییەکانی دەگوازێتەوە بۆ عیراق وەك هەستیارترین خاڵی داهێزرانی رەوشی عەرەبی؟

میدیای عەرەبی، بەشی شێریان میدیای رەسمی دەوڵەتن، لەو هەمموو سیناریۆ جیاجیانە زەندەقیان چووە کە رۆژانە لە دونیادا بلاو دەبنەوە دەربارەی ئەوەی لێدانی عیراق وێستگەیەکی چۆنایەتییە لە بەرنامەیەکی دراماتیکی بۆ گۆرانکاری لە ناوچەکەدا، لەبەر ئەوە ئاراستەی خیتابی سیاسییان رووی لە رەتکردنەوەی لێدان وروخاندنە.کەچی لەم لاوە واشنتۆن زۆر بێ منەتانە لەگەڵ نیگەرانی ولەگەڵ رەتکردنەوەکانی عەرەبدا مامەڵە دەکات.ئەمەش قەوارەی نیگەرانی ودوو دڵییەکانی وانی چەند پات کردۆتەوە..

لێکدانەوەیەك شەرحی حاڵی ئەم بێ منەتیەی ئەمریکا بکات تەنها ئەوەیە کە واشنتۆن حەز ناکات لە رێی بەلێن وسۆزدان بە پایتەختە عەرەبییەکان ولەرێی دڵنیا کردنیانەوە هیچ ئیلتزامێکی سیاسی لە سەر خۆی بکاتە ماڵ.ئەو لە توانایدایە بێ هاوکاری هیچ لایەك، تەنانەت بێ هاوکاری هاوپەیمانەکانیشی لە رۆژئاوا، کاری گۆران لە عیراق رایی بکات.جا ئەگەر بۆ پاساوی ئەخلاقی و سیاسی پێویستی بە چەترێکی رۆژ ئاوایی هەبێت ئەوا لە ئاستی رەوشی عەرەبی دوای ١١ ی سێبتەمبەر ئارەزووی لەوەیە بێ بەشداری یان بێ رەزامەندی عەرەبەکان حکومەتی بەغدا لابات.

چونکە واشنتۆن وای دەبینێ لەم هەلومەرجەدا پرسکردن بەوان، رەچاوکردنی روانینەکانی ئەوان و دڵ رازی کردنیان، دەیانکاتە شەریکەبەش لە دەسکەوتی گۆرانەکە.گوایە ئەوانیش بەشدارییان تێدا کردوە.

لە کاتێکدا واشنتۆن :

١) حەزی لە شەریکە بەشێکی دوودڵ نییە کە دەستکەوتەکانی لە قەبارەی بەشداریکردنەکەی زۆرتر بێت.

www.kurdistannet.org

٢) حەزی لە هیچ ئیلتزامێك نییە بەرامبەر بە عەرەبەکان لە کاتێکدا نیازی گۆرانکاری تری لە ناوچەکەدا هەیە ولەم پێناوەشدا عێراقی کردۆتە وێستگەی یەکەم.

لەم دۆخەدایە کە ئەگەری لێدانی عێراق ئەم هەموو شەپۆڵە نارازییەی عەرەبی بە دوای خۆیدا راکێشاوە.کەسیش ئەم نارِازاییەی عەرەب بەبێدەنگییەکی مسۆگەر کراو ناکرێ چونکە پێدەچێ دواتر بە هەرزانتر بکردرێتەوە.

ئاراستەی روانینەکانی ئیدارەی بۆش بەو شێوەیە کە خۆیان بێ هیچ بەڵێنیك، بێ هیچ شەریکە بەشێکی عەرەبی، ئەرکەکە جێبە جێ بکەن و دواتر بە گوێرەی دڵی خۆیان یان درێژە بە پرۆسەی گۆرانەکە بدەن یانیش، بە شێنەیی، عەرەبە زیزبووەکان ئاشت بکەنەوە.

www.kurdistannet.org